

Langmorkje Almennings

RANDSVERK

2680 Vågå

Landbruks- og matdep.	
Saksnr.: 08/523	Doknr.: 3
Mottatt: 16 OKT 2008	
Saksbehandler:	Arkiv: 483.2
Vår ref.:	Avskrift: Vår dato

Telefon 61 23 94 00
Telefax 61 23 94 01
Bankgiro 9365.06.53910
Foretaksnr. 928784843
E-mail: la-ransv@online.no

Det kongelige landbruks- og matdepartement,
Boks 8007 Dep.
0030 Oslo

14.10.2008

Høyring av endringer i Forskrift om seter og tilleggsjord m.m. i statsalmenning.

Langmorkje Almenningsstyre har i sak 12/08 vedtatt følgende høyringsuttale:

Langmorkje Almenningsstyre er enig i de endringer som er gjort i 2007.

Styret stiller seg bak flertallet i arbeidsgruppa nedsatt av LMD 8. juni 2006.

Styret er enig i at myndigheten til å utvise tilleggsjord blir lagt til det lokale fjellstyret, men at de ser på dette som en bruksrett. Der det er skog innhentes uttale fra almenningsstyret.

Fellesfjøs.

Almenningsstyret mener at oppføring av fellesfjøs må behandles som etter retningslinjene for bruksrettsutøvelse utgitt av Norsk Almenningsforbund 2006. Utviklingen av samdrifter både i bygda og sommersamdrifter på setre er i tråd med Stortingets landbrukspolitikk og etter tida og tilhøva, og en skal ikke se bort fra at utviklinga går mot transportable roboter for bruk på setra. Dette krever for mange fellesfjøs for å svare driftsutgiftene.

Vasskraft.

Almenningsstyret er ikke enig med departementets vurdering av at utnytting av vasskraft krev ei lovendring. Det blir på samme måte som tomtefeste, grusuttak eller steinbrudd at det bare kan skje når det ikke medfører vesentlig skade for noen som har bruksrett, og under omsyn til prinsippa for naturvern – i tråd med § 12. Styret er heller ikke enig i at rettstilstanden er at utnytting av vasskrafta i en statsalmenning er en ressurs som staten som grunneier rår over alene. Vasskraft til drift av kverner, sagbruk og liknende har vært brukt av de bruksberettigede i uminnelige tider og har alltid vært sett på som en bruksrett. Det har heller således ikke vært festeavgift på slike anlegg. Styret kan være enig i at den enkelte med bruksrett ikke har noen eksklusiv rett til å utnytte vasskraft. Vasskrafta må heller sees på som et fellesgode på linje med virkesretten og beiteretten som kommer alle de bruksberettigede til gode. Dette bør allikevel ikke være til hinder for at det i enkelte tilfelle kan være rasjonelt at ei seter eller ei setergrend får løyve til å utnytte nærliggende vassfall til produksjon av elektrisk kraft.

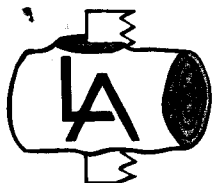
Langmorkje Almenningsstyre mener at vasskraft er egnet til fellesdrift på linje med felles skogsdrift og felles sagbruk, og mener at de bruksberettigede ved almenningsstyret kan bygge ut inntil årsforbruket av strøm til de bruksberettigede pluss eventuelt til drift av sagbruk eller liknende. Resten tilfaller staten som grunneier. Denne bruksretten kommer dermed ikke i veien for statens ønske om å bygge ut de større vassdraga, eller å få inntekter av større utbygginger, men en er sikret at almenningens ressurser i noen (og rettmessig) grad tilfaller bruksretten og lokalsamfunnet. Vi viser til vårt brev til LMD av 27.03.08 som underbygger vårt forslag med utgangspunkt i Fronsdommen, som også var bakgrunnen for at begrepet "etter tida og tilhøva" ble tatt inn i §2 i Fjellova av 1975.

For Langmorkje Almenningsstyre

Ragnar Bjertnæs

Ragnar Bjertnæs
almenningsbestyrer

Vedlegg: Kopi av brev til LMD av 27.03.08.

Langmorkje Almenning

RANDSVERK

2680 Vågå

Kopi.

Telefon 61 23 94 00
Telefax 61 23 94 01
Bankgiro 9365.06.53910
Foretaksnr. 928784843
E-mail: la-ransv@online.no

Landbruks- og matdepartementet

Vår ref.

Vår dato

27.03.08

Fjellovass §3, etter tida og tilhøva.

Følgende brev er tidligere sendt til Norsk Fjellstyresamband og Norges Bondelag v/advokat Helmen som støtter oss i dette forslaget.

Jeg har lest gjennom Fronsdommen som Statskog viser til i alle sammenhenger. Jeg trodde det var ren seier til Statskog, men det var det da slett ikke. Jeg fant en interessant ting på side 1271:

"For tapet av driftsvann kreves det erstatning.

Jeg anser det ikke nødvendig for avgjørelsen av denne sak å ta standpunkt til om de bruksberettigede har rettskrav på driftsvann til saken, og om denne rett i tilfelle er en almenningsrett eller har en særlig hjemmel. En mulig rett til driftsvann kan ikke gjøre de almenningsberettigede til medeiere i vassdraget. Den vil enten være en i almenningsforholdet begrunnet bruksrett eller en særrett, som i begge tilfelle rettslig sett uberørt av leiekontrakten, men ifall den faktisk skades av Opplandskraft, er gjenstand for særskilt erstatning etter leiekontraktens pkt. 6 og kraftlagets ekspropriasjonstillatelse. Dette er også i samsvar med brev fra Landbruksdepartementet av 23. februar 1955 til kraftlagets advokat, hvor det sies: — Hva spesielt almenningssagen angår bemerkes at såfremt forholdet er det at saken med hensyn til kraftforsyning blir berørt f.eks. ved redusert vannføring eller fallhøyde og det ikke lykkes å komme til en ordning slik at almenningssagen kan bli holdt skadesløs med hensyn til kraftforsyning, må Opplandskraft antas forpliktet til å betale erstatning til de bruksberettigede."

Dette er gjentatt på side 1287 hvor det også sies at Opplandskraft her har påtatt seg å dekke det erstatningsansvar som påhviler staten som grunneier.

Ut fra dette trekker jeg følgende konklusjoner:

- En kan ikke bruke Fronsdommen til å si at driftsvann til sagbruk, kverner o.l. ikke er en bruksrett, snarere tvert imot.
- De går så langt som å si at tap av driftsvann til kraftforsyning til saga skal erstattes. De har dermed innrømmet at statens eiendomsrett til vassdraget kun er en restverdi og at det utvilsomt hviler bruksretter på vassdraget.
I og med at Høyesterett pålegger utbygger å dekke det erstatningsansvar som påligger staten som grunneier, bl.a. sagens tap av kraft, innrømmes her saken en bruksrett til vassdraget. Kraft er ikke spesifisert til hvordan de nytter vassdraget til å drive saga, det må være etter tida og tilhøva. I denne sammenheng er det uvesentlig om drifta er ved vasshjul, vassstøt og reimskiver eller turbin, generator og elektromotorer.
- Fronsdommen sier s.1283 at *"gjennom meget lang og festnet praksis må det ansees som fastslått at staten i dag er eier av statsalmenningene, og lagmannsretten tiltrer for såvidt det herredsrettens formann har anført herom. Men dette er i virkeligheten bare et utgangspunkt ved vurderingen av de spørsmål som denne sak reiser, og gir ikke synderlig veiledning for deres løsning. Selv om staten er eier, er det nemlig på det rene at de bruksberettigedes interesser går foran og skal tilgodesees før staten kan dra nytte av sin eiendomsrett."*

Dette og dommen for øvrig understreker flere steder hvor spesiell og hvor svak statens eiendomsrett er. I tillegg understreker dommen, særlig side 1284 og 1285 at bruksretten forandrer seg og utvikler seg over tid. Dommen sier i klartekst når det gjelder vannkraft (s.1285): *"Først når de bruksberettigede har fått sin del, kan staten ta resten som eier. Man kan derfor etter lagmannsrettens mening ikke lenger ubetinget hevde at staten som eier har uinnskrenket rådighet over vannkraften i en statsalmenning"*.

Dette understrekes av at høyesterett var enstemmig enig med lagmannsretten i at *"Landbruksdepartementet var uberettiget til å inngå kontrakten med Opplandskraft, og ankemotpartens påstand under post 1 må derfor tas til følge"*.

Slik jeg tolker Fronsdommen (i motsetning til Statskog) så gir den et rettslig grunnlag for å understreke bruksretten og dens utvikling over tid, samtidig at den understreker at *"statens eiendomsrett i statsalmenningene er av en særlig karakter på grunn av den særegne og store begrensning de bruksberettigedes rettigheter medfører"* (s.1277), og *"statens adgang til å disponere over statsalmenninger til skade for de bruksberettigede er meget begrenset og må brukes med stor forsiktighet"* (s.1285) er en ytterligere understrekning av hvor svak statens stilling som grunneier er.

Vasskraft etter tida og tilhøva.

På side 1284 er det påpekt at *"Det er ikke tvil om at driftsmåten i jordbruket har endret seg radikalt i de senere år. Det er således ikke god økonomi i dag å ta trevirke i almenningen til oppvarming og kokning, idet man i stadig økende utstrekning går over til å bruke elektrisitet. Trevirke til byggematerialer brukes i mindre utstrekning enn før. Elektriske motorer installeres på gårdene og erstatter de gamle kverner osv. Utviklingen har således ført med seg at bruksrettighetene etter hvert har skiftet karakter, idet de erstattes med rettigheter av annen art, rettigheter som er mer i tråd med moderne driftsmåter. Dette har ført til at også driften av almenningene mer og mer legges om. I almenningsskogene er det nå vanligvis fellesdrift. Almenningen leverer enten ferdige bygningsmaterialer til de bruksberettigede til redusert pris eller hugger til salg og fordeler inntektene forholdsmessig mellom de bruksberettigede etter størrelsen av deres bruksrett."*

Side 1285:

"Et dominerende trekk i denne utvikling er jordbrukenes økende behov for elektrisk kraft, idet elektrisiteten etter hvert erstatter stadig flere av de gamle bruksrettigheter og således avhjelper det behov som disse dekket. Denne betraktning må derfor føre til at almenningsretten i dag omfatter en viss mengde elektrisk kraft, forutsatt at det i almenningen er nyttbar vannkraft. Først når de bruksberettigede har fått sin del, kan staten ta sin del som eier. Man kan derfor etter lagmannsrettens mening ikke lenger ubetinget hevde at staten som eier har uinnskrenket rådighet over vannkraften i en statsalmenning".

Det har vært mer industrialisering av bruksretten med bruk av hogstmaskin, videreforedling ved felles sagbruk, investering i andre næringer som byggvareforretning, utmarksnæring og annet, og fordeling av overskuddet av dette til de bruksberettigede. Vil "etter tida og tilhøva" også kunne innbefatte at bruksretten til vasskraft utvikler seg på samme måten som virkesretten har gjort; fra enkeltmannsdrifter til fellesdrift og fordeling av et overskudd fra industriell virksomhet basert på almenningens ressurser. Vil det ikke kunne være en parallell at et kraftverk kan bygges i almenningsregi, enten av et fjellstyre eller et almenningsstyre, for å drive et sagbruk eller gi verdiskapning som tilfaller almenningsskassen og fordeles som kassens midler for øvrig. Særlig for de statsalmenninger som drives som bygdealmenning burde dette være helt naturlig, men også i statsalmenninger hvor virkesretten er av mindre betydning vil dette kanskje ha enda større relativ verdi for den lokale verdiskapning.

Fronsdommen sier at trekk i utviklinga må føre til at almenningsretten i dag omfatter en viss mengde elektrisk kraft. Sjøl om denne retten tilhører jordbruket, er dette en utnyttelse som egner seg for felles drift. Først når de bruksberettigede har fått sin del, kan staten ta resten som eier (s.1285).

Vi forslår derfor som en form for fellesdrift:

De bruksberettigede ved almenningsstyret kan bygge ut inntil årsforbruket av strøm til de bruksberettigede pluss eventuelt til drift av sagbruk eller lignende.

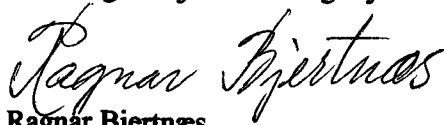
Det bør også vurderes om at, der det ligger til rette for det, kan bygges ut for å forsyne enkeltbruk, setre eller grender.

Resten tilfaller staten som grunneier. Denne bruksretten kommer dermed ikke i veien for statens ønske om å bygge ut de større vassdraga, men en er sikret at almenningens ressurser i noen (og rettmessig) grad tilfaller bruksretten og lokalsamfunnet.

Slik jeg ser det vil dette være et forslag det finnes lovmessig grunnlag for og som det vil være mulig å få gjennom politisk. Det er også enkelt å tilpasse i de områder det har foregått kraftutbygging, da dette i stor grad er store utbygginger, mens dette stort sett vil gjelde mindre kraftverk. Et småkraftverk under grensen for vannressursskatt, 1.500 kW, vil gi driftsstrøm til 60- 200 bruk (45.000-150.000 kWh/bruk). Sagbruket vårt forbruker rundt 600.000 kWh/år. Det er gjennomsnittlig 100 kW eller maks forbruk på 400 kW, d.v.s. et lite minikraftverk.

Med hilsen

For Langmorkje almenningsstyre

Ragnar Bjertnæs
almenningsbestyrer